

СТРАТЕГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Бережанський агротехнічний інститут»

Анотація. Виявлено особливості функціонування аграрних підприємств в умовах загострення конкурентної боротьби. Визначено необхідність стратегічного менеджменту. Запропоновано шляхи його удосконалення.

Ключові слова: стратегічний менеджмент; стратегія; сільськогосподарське підприємство.

STRATEGIC MANAGEMENT IN AGRICULTURAL ENTERPRISES

Abstract. The peculiarities of the functioning of agricultural enterprises in the conditions of intensification of competition are revealed. The need for strategic management is identified. Ways to improve it are suggested.

Keywords: strategic management, strategy, agricultural enterprise.

Ринкова трансформація України до світового економічного простору обумовлює необхідність опанування принципово нових для вітчизняних підприємств «правил» взаємодії із зовнішнім середовищем, що потребує, перш за все, застосування сучасних підходів, принципів, ефективних методів, інструментів в стратегічному менеджменті підприємства для забезпечення його успішного функціонування в конкурентному ринковому середовищі.

В Україні протягом останнього десятиліття, з урахуванням впливу кризи на економіку в цілому, більшість аграрних підприємств змушені були застосувати захисну очікувальну стратегію управління, спрямовану на збереження ролі та впливу підприємства на ринках збуту продукції. Раніше менеджери орієнтувалися на поточне управління, яке передбачало використання щоденних методів планування. Водночас із змінами зовнішнього середовища, глобалізаційними процесами відбулася переорієнтація оперативного управління на стратегічне. Головна відмінність між цими підходами полягає у тому, що останнє базується на довгостроковому плані досягнення поставлених цілей.

Необхідність дослідження проблем покращення якості управління підприємством, а також проведення аналізу формування стратегічного менеджменту в сільському господарстві тісно пов'язані з питаннями розвитку системи інформаційного забезпечення та прийняття рішень щодо вибору конкретної стратегічної альтернативи з метою підготовки й подальшого впровадження стратегії у діяльність підприємства. Стратегічний менеджмент спрямований на створення конкурентних переваг підприємства і утвердження ефективної стратегічної позиції, що забезпечать йому майбутню життєздатність в мінливих умовах.

Стратегічне управління здійснюється в контексті місії організації і його фундаментальна задача полягає в тому, щоб забезпечити взаємозв'язок місії з основними цілями підприємства в умовах змінного економічного середовища. Стратегічний менеджмент стосується цілей і засобів. У площині цілей він вимальовує загальні контури майбутнього підприємства; в якості засобів – показує, як ця ціль повинна досягатися. Стратегічний менеджмент виконує велику кількість завдань, які стосуються стратегічного аналізу, реалізації, розробки та контролю за виконанням стратегій підприємств.

Стратегічний менеджмент має важливе значення для довгострокового успіху сільськогосподарського підприємства. Він включає визначення бізнес-стратегії з чіткими цілями, узгодження господарської діяльності з метою підтримки цих цілей та розподіл необхідних ресурсів.

Нині основна мета стратегічного менеджменту – створення такої системи управління діяльністю підприємства, яка давала б можливість на підставі аналізу зовнішнього і внутрішнього стратегічного потенціалу формулювати місію і стратегічні цілі підприємства, розробляти, обґрунтовувати і реалізовувати корпоративну й функціональні стратегії таким чином, щоб забезпечувати ефективне досягнення високих економічних та соціальних результатів.

При формуванні стратегії аграрного підприємства потрібно враховувати особливості сільського господарства: залежність результатів діяльності від природних умов; доступність аграрних підприємств та їх господарських об'єктів стороннім особам, а тому докладання зусиль для збереження майна, вирощеного врожаю; вплив світових цін на ресурси та продукцію; необхідність залучення сезонної робочої сили та труднощі в управлінні нею.

Практика впровадження системи стратегічного менеджменту агропідприємствами України демонструє ряд істотних проблем, серед яких: відсутність обґрунтованої стратегії розвитку підприємства на тривалу перспективу; неадекватність обраної стратегії сучасним параметрам економіки; тривале застосування стратегії розвитку підприємства без врахування змін зовнішнього бізнес-середовища; розбіжність стратегічної мети і поточних цілей діяльності; факт відсутності коригування стратегічної мети залежно від результатів поточної діяльності підприємства; негативний вплив зовнішніх факторів бізнес-середовища, незалежних від підприємства; вплив необґрунтованого моніторингу ризиків і загроз; відсутність у підприємства можливостей своєчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища; неефективне управління внутрішніми факторами розвитку сільськогосподарських підприємств внаслідок неадекватності стратегічної мети. Додаткові труднощі введення в діяльність сільськогосподарських підприємств стратегічного управління на макрорівні пов'язано з недосконалістю банківської, фондової і агробіржової, законодавчої, податкової систем [1]. Метою кожного суб'єкта аграрного сектору, що функціонує в умовах конкуренції, є забезпечення виживання та розвитку підприємства. Для досягнення цієї мети аграрне підприємство потребує створення конкурентних переваг та їх реалізації, що можливе лише за умови розроблення ефективних стратегій розвитку. Одним з ключових етапів стратегічного планування є розробка та реалізація стратегій. Варто зауважити, що підприємству необхідно ув'язати загальну стратегію загалом та розробити єдиний план розвитку, якому будуть слідувати усі логічні підрозділи господарської одиниці. Кожне аграрне підприємство здійснює власний стратегічний вибір, враховуючи свої можливості, загрози, слабкі та сильні сторони. Таким чином, неможливо розробити загальну стратегію для всіх господарств, представлених на ринку.

Отже, для ефективного функціонування виробничої діяльності аграрних підприємств необхідно вирішувати такі завдання: моніторинг зовнішнього і внутрішнього середовища, здійснення SWOT-аналізу і методу SPACE; формування бази даних по інноваціях в агропромисловій галузі для поширення нових знань і розробки інноваційних стратегій розвитку; забезпечення інтеграції виробництва; маркетингове забезпечення стратегічного розвитку підприємства; розробка стратегічних напрямів розвитку підприємств і галузі, систем регулювання ринку; застосування на підприємствах економіко-математичного моделювання. Реалізація поставлених завдань сприятиме формуванню стратегічної поведінки й успішному впровадженню стратегічного менеджменту в сільськогосподарських підприємствах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Белко І. А. Проблеми впровадження стратегічного управління розвитком аграрних підприємств Хмельниччини. *Економіка АПК*. 2018. № 4. С. 106-111.
2. Постол А. А. Удосконалення стратегічного управління аграрних підприємств на засадах планування, маркетингу та конкурентних переваг, Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2017. Випуск 2 (07). С. 135-139. URL : http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/7_2017/26.pdf
3. Таран-Лала О. М., Сухорук К. В. Особливості стратегічного управління підприємством. *Економіка та суспільство*. 2021. Випуск 25. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/296/284>

Герчанівська Світлана Валеріївна, кандидат економічних наук, доцент, завідувачка кафедри обліку і аудиту, Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Бережанський агротехнічний інститут», Бережани, e-mail: gerchanivska_s@ukr.net

Svitlana Herchanivska, PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Accounting and Audit, SS NULES of Ukraine «Berezhany Agrotechnical Institute»